

Het landschap is essentieel voor de mens en daarmee leidend in elk ontwerp

Stijlgroep is een typisch Rotterdams bureau voor landschapsarchitectuur, stedenbouw en architectuur. Onder het motto 'durven en doen' realiseerde het bureau de afgelopen veertig jaar doorlopend creatieve, gedurfde en vooruitstrevende projecten. Landschap, waarde creatie en sociale cohesie: het zijn kernwaarden die zijn verweven in het dna van het bedrijf.

Stijlgroep In de crisis van de jaren tachtig begon de net afgestudeerde landschapsarchitect Paul van Wijk noodgedwongen zijn eigen bureau. Als echte Rotterdammer ging hij niet bij de pakken neerzitten, maar kocht een schep en een kruiwagen en ging aan de slag. In de loop van de jaren groeide het bureau door naar landschap- en buitenruimteontwerp en werden ook stedenbouwkundige opgaven opgepakt. Christian Messing, urbanist en uit hetzelfde hout gesneden als Paul, voegde zich bij Stijlgroep en groeide door naar partner. De visie bleef onveranderd: creatief en respectvol omgaan met landschappelijke waarden, klimaat, natuur, out of the box denken, maar ook luisteren naar de aanstaande bewoners en opdrachtgevers.

Het oorspronkelijke landschap Christian Messing vertelt dat ze bij alle projecten die ze doen, eerst zoeken naar oorsprong. ‘Welke waardevolle verhalen en elementen heeft of verbergt het landschap. Daarin ligt de identiteit en betekenis van de toekomstige ontwikkeling.’ Zoals bij project Vlietvoorde in Leidschendam Voorburg, waar een kassengebied werd aangewezen als woongebied. ‘Onze studie van de ondergrond liet een voormalig landgoed zien op het grensvlak

van droge duinruggen en natte veengronden. Het recept voor een rijkdom aan natuur en landschap.’ Ze brachten de natuurlijke basis van het landschap terug met een hoogteverloop, als basis voor drie woonmilieus: bos, kreek en plas. Wonen werd gast in dat landschap. ‘Het collectief domein biedt ook plek aan mensen met een beperking. Zij wonen in het landhuis en kunnen naar behoefte dagbesteding vinden in de buitenruimte, die inspireert en onderhoud nodig heeft. Een sociale cohesie waarmee het project aan alle voorwaarden van Stijlgroep voldoet.’

‘Nooit meer op vakantie’ Het mooiste project uit die 40 jaar vindt Van Wijk wel Plan Tij in Dordrecht. Daar maakten we van een atletiekbaan en sportvelden een prachtig natuurgebied met woningen in het getijdeland. ‘Door het gebied weer onder invloed te brengen van de natuur en te luisteren naar de behoefte van de mens voor een aantrekkelijke woonomgeving, ontstond een wereldwijd hoog gewaardeerd woongebied.’ Erg leuk, die internationale erkenning, maar het grootste compliment kwam van de bewoners. Die zeiden: ‘We gaan niet meer op vakantie, want ik kom elke dag thuis met een vakantiegevoel.’

Buitenlandse avonturen Met groei en ontwikkeling komen ook de uitdagingen en noodzakelijke keuzen: laven tussen wat moet en wat kan. Of dat nu gaat over projecten in eigen land of in het buitenland. Eén van die buitenlandse avonturen werd hen in de schoot geworpen. Een groendelegatie uit Bahrein stond verloren op de luchthaven Schiphol en Van Wijk wierp zich op als hun gids. ‘Daar vloeiende veel moois uit voort. In opdracht van de vrouw van de sjeik hebben we de daaropvolgende jaren gewerkt aan de vergroeningsopgave op het eiland, duurzaam en met meerwaarde voor de bewoners.’ Hun speciale kijk op het vormgeven van de leefomgeving en expertise op het gebied van waterveerkrachtig bouwen bracht hen helemaal naar de kust van New York, waar orkaan Sandy had huisgehouden. ‘Het consulaat nodigde ons uit om mee te adviseren over de terugkeer van de watergebonden gemeenschap naar de verwoeste gronden langs Rockaways.’ Opdracht: een waterrobuuste omgeving met sociale verbinding tussen bevolkingsgroepen, stad, landschap en natuur. Daar is ons bureau ondertussen wel in gespecialiseerd’, vertelt van Wijk trots.

PAUL VAN WIJK op gang te krijgen, de regie weer naar de overheid toe te trekken, en keuzes te maken waar wél en onder welke voorwaarden.

Hebben we in Nederland een woon-PROBLEEM of woon-CRISIS? Een crisis is veelal een gevolg van gebrek aan financiële middelen. Een probleem meer een gevolg van een gebrek aan oplossend vermogen (ofwel sturing van bovenaf). De marktwerking loste het probleem niet op. **Drijven beleggers de prijzen op van huizen?** Ja. Bij de aankoop van ‘betaalbare’ woningen en deze vervolgens verhuren tegen hoge huurprijzen wordt aangetoond dat het businessmodel werkt en vervolgens ook uitnodigt om een gelijke weg te bewandelen voor vele (private) beleggers. **Gaat de nieuwe minister voor Wonen het verschil maken?** Door in ieder geval de vastgelopen machine weer

Het gevecht om de ruimte, waar bouwen we wel en niet? Waar wel: Binnen de stedelijke contouren als verdichtingsopgave, in de stadsranden gematigd met veel respect voor de overgangen naar het landschap en in het landschap onder stringente voorwaarden met uitdrukkelijke bijdragen aan de duurzame instandhouding van dat landschap. **Welke innovatie gaat echt het verschil maken?** Landschap inzetten als verbinding tussen de gebruikers van dat landschap: agrarisch, wonen, recreatief, gezondheid (-zorg), klimaat, enz. **Noem één groep die nu op de woningmarkt als eerste hulp nodig heeft?**

De starters resp. nieuwkomers op de woningmarkt. **Wat wordt het belangrijkste kenmerk van wonen in de toekomst?** (hoog-)Stedelijk of als gast in het landschap met een uitdrukkelijke contra-prestatie (financieel, sociaal, in arbeid/ beheer) **Wat zouden partijen op de Nederlandse woningmarkt anders en beter kunnen doen?** Beter differentiëren, in grootte, prijs, afwerkingsniveau (casco vs volledig afgebouwd) enz. **De betaalbare woning bestaat niet?** Bestaat zeer zeker, maar maakt zich los van een gebruikelijke opzet, beeld en ook verwachting. Heeft veel meer te maken met een systeem, frame en casco waarbij de afnemer zelf de mogelijkheid heeft af te bouwen, al dan niet ‘solitair’ of in groepsverband (CPO) of anderszins.

Harde les

Buiten de lijntjes kleuren betekent ook tegen heilige huisjes schoppen. De overtuiging dat niet de standaard oplossing, maar de specifieke plek de opgave definieert, botst soms met tradities uit de woningbouw en de civiele techniek. Waarom altijd het maaiveld eerst ophogen, als daarmee de bestaande kwaliteit in het gebied verdwijnt. Of ontwikkelen op slappe ondergrond als je weet dat je dan iedere tien jaar de openbare ruimte opnieuw moet aanleggen. ‘Omdat wij luisterden naar wat het landschap als vanzelfsprekend aangaf, hebben we met regelmaat strijd moeten voeren tegen de standaard oplossing. En soms ook moeten inboeten.’ Gelukkig laten bijvoorbeeld Dorpshaven Aalsmeer en Houtribhoogte zien, dat het ook succesvol anders kan.

Bijzondere projecten

Hun opdrachten laten een duidelijk rode draad zien. In toenemende mate komen opdrachtgevers bij hen met projecten waarin groen, klimaat en natuur een plek mogen krijgen. Van Wijk: ‘Bijvoorbeeld om de toenemende verdozing van het landschap te verzachten in Nederland door tegelijkertijd te investeren in een ontwikkeling met natuur, water en biodiversiteit.’

Ook krijgen ze steeds meer aanvragen waarbij het cultuurhistorisch landschap een hoofdrol speelt. ‘Bijvoorbeeld Vlietvoorde met haar landgoed, of de Touwbaan in Vlaardingen: historische plekken van betekenis, die we met respect integreren in een toekomstbestendig ontwerp.’

Landschap en stedenbouw voor de toekomst

Van Wijk en Messing zijn voortdurend op zoek naar de ultieme combinatie van landschap en mens door middel van vraaggestuurd ontwerpen en creëren van een waardevolle leefomgeving met natuur, een goed klimaat, duurzaamheid en water. Dit resulteerde onlangs in het eigen ontwerp van een organisch woonlandschap, dat zich vanuit het groen naar boven werkt tot wel twintig verdiepingen hoog in de vergeten bufferzone langs een snelweg. ‘Door de relatief lage grondprijs kan hier voor de kleinere beurs worden gebouwd. Gebruikers mogen zelf bepalen hoeveel vierkante meter ze afnemen en het casco naar eigen zin vormgeven.’ Bijzonder aan het gebouw is dat er net zoveel landschap in het gebouw verweven is, als dat er oorspronkelijk aanwezig was. Messing: ‘De voetafdruk blijft groen. Als een extra dimensie voor de bewoners, met groene gevels en daken. Wonen en natuur smelten samen tot een waardevolle ruimte, die biodivers, duurzaam en toekomstbestendig is.

Dorpshaven Aalsmeer

‘Het landschap blijft leidend, maar we realiseren wel ruim 200 wooneenheden’

Vanuit het hart van Feijenoord wordt betrokken samengewerkt met de buurtbewoners aan een mooiere en sociaal coherente stad

Van Wijk en Messing bij hun kantoor in de wijk Feijenoord

Groene Hart

Hij durft zich met de waarden van Stijlgroep ook te richten op het Groene Hart. ‘De strikte grens tussen groen (landschap) en rood (stad) heeft het Groene Hart tot nu toe beschermd, maar niet toekomstbestendig gemaakt. En de investeringen blijven uit. Met beschermen alleen kom je er niet. Dat is net zo veel pompen en verzuipen als het huidige beleid tegen de toenemende verzilting en bodemdaling in westelijke landbouwgronden. Juist door in te grijpen en te investeren kan groen en rood in de stad en het landschap uitstekend elkaar versterken en de leefomgeving verbeteren.’

Jubileum

De eerste veertig succesvolle jaren van Stijlgroep worden dit jaar gevierd met een boek. ‘Tijd om onze bescheidenheid voor een keer opzij te zetten en te vertellen waar wij voor staan in ons vakgebied’, aldus Van Wijk. Het boek gaat voornamelijk over hoe ze de natuur en de mens weer samen brengen in Nederland. In de stad en daarbuiten in het landschap. ‘We kijken terug op een mooie eerste veertig jaar. En nu met net zoveel plezier en enthousiasme door met bouwen aan de leefomgevingen van de toekomst’, stellen ze krachtig.